

Silvia PETROVICI

gr. did. sup., Liceul Teoretic I. Creangă din Chișinău

Digitalizarea: evoluție sau revoluție?

CZU 37.091:004 | doi.org

Rezumat: Sistemele de educație din întreaga lume au suferit mari modificări favorizate de revoluția tehnologică. Digitalizarea reprezintă un domeniu abordat intens atât în sfera politicilor publice și a economiei, cât și în mediul academic. Profesorii sunt tot mai interesați de modalitățile de implementare a TIC în procesul instructiv-educativ, fiind conștienți de necesitatea schimbării abordării întregului concept de predare-învățare în era tehnologiilor informaționale. Pandemia, restricțiile impuse de aceasta și școala

online, la distanță sunt încă observate, analizate și înțelese, iar impactul acestora, chiar și pe termen mediu, este dificil de estimat.

Cuvinte-cheie: digitalizarea procesului didactic, spații digitale, mediu online, investiții în TIC, noi medii de învățare, Google GSuit.

Abstract: The education systems around the world have undergone major changes, which were favored by the technological revolution. Digitization is an area strongly addressed in the field of public policy and economics, as well as in academia. Teachers are increasingly interested in how to implement ICT in the instructional-educational process, being aware of the need to change their approach to the whole concept of teaching-learning in the age of information technologies. The effects of the ongoing pandemic, the restrictions imposed by it and online learning are still being observed, analyzed, and understood; it is difficult to estimate their exact impact, even in the medium term.

Keywords: digitalization of the teaching process, digital spaces, online environment, investments in ICT, new learning environments, Google GSuit.

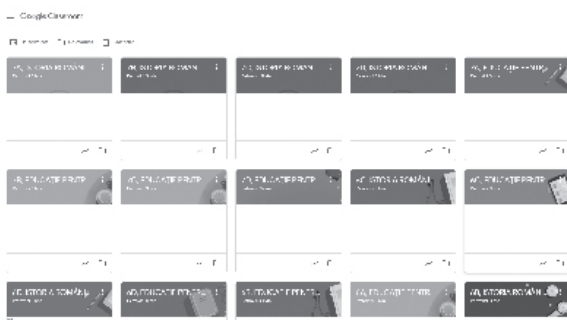
“Internetul este ca un oraș. Și ca orice oraș mare, are librării fabuloase și teatre, și muzee, și o multitudine de locuri de unde poți învăța și culege informații, iar oportunitățile sunt amețitoare – muzee specializate, nu doar din cele generale.

Dar sunt și mahalale și zone răufamate, pe unde nu ai vrea ca cei mici să umble de unii singuri. Și cred că oamenii trebuie să înțeleagă ceva despre Internet – este un nou oraș, este un oraș virtual și vor fi părți ale acestuia care nu ne vor plăcea, dar nu distrugem Londra doar pentru că are o mahală răufamată...”

(Stephen Fry)

Digitalizarea reprezintă un domeniu abordat intens atât în sfera politicilor publice și a economiei, cât și în mediul academic. Ritmul rapid de difuzare a tehnologiilor digitale determină schimbări continue în mai multe sectoare de dezvoltare. Restricțiile impuse de pandemie, inclusiv școala online, la distanță, sunt observate, analizate și înțelese, dar impactul acestora, chiar și pe termen mediu, este dificil de estimat. Sistemele de educație din întreaga lume au suferit mari modificări, favorizate de revoluția tehnologică. Internetul a transformat școlile în medii interactive, care au renunțat la formele tradiționale de învățământ și au schimbat modul de a fi al profesorilor, părinților și elevilor [3].

Spațiile digitale sunt habitatele naturale ale tinerilor din ziua de astăzi, atât în timpul lor liber, cât și în timpul

orelor de curs. În prezent, există numeroase posibilități de interacțiune și colaborare în mediul online, ceea ce determină apariția unor noi forme de învățare, de participare și creație. În contextul schimbărilor majore ale paradigmei educaționale, catalizate de transformările produse în ultimul an în sfera necesităților ce s-au cristalizat în condițiile crizei sanitare, sociale, economice etc., transformarea școlii într-un atelier de învățare continuă devine un imperativ al societății de mâine. Astfel, digitalizarea procesului didactic este nu doar un obiectiv al viitorului, ci o necesitate a prezentului, deoarece școlile din Republica Moldova, ca și cele din întreaga lume, au lucrat și lucrează în mediul virtual. Rămâne actuală colaborarea dintre toți factorii interesați de funcționarea eficientă a sistemului educațional: învățători, profesori, lectori, manageri educaționali, specialiști în științele educației, reprezentanți ai ONG-urilor etc. Astfel, se cere o transformare a sistemelor de educație și de formare la toate nivelurile, pentru a valorifica pe deplin șansele oferite de TIC și pentru a dezvolta competențele solicitate de societate și de piața muncii. O astfel de transformare trebuie să garanteze dreptul la realizare personală, să asigure un echilibru între competențele digitale relevante și competențele de viață, să sprijine flexibilitatea individuală, gândirea critică și potențialul de inovare.

În acest context, ne întrebăm dacă digitalizarea este o etapă a evoluției omenirii sau ne aflăm în mijlocul unei revoluții digitale. Cum trebuie să îmbinăm noile tehnologii cu noul mod de a gândi și de a preda disciplinele școlare? Noile tehnologii pun sub semnul întrebării atât

procesul de predare-învățare, cât și profesionalismul pedagogilor. Care este problema majoră: asigurarea tuturor copiilor cu tablete/calculatoare sau există aspecte mai importante asupra cărora urmează să reflectăm?. În pofida potențialului de stimulare și de încurajare al metodelor de învățare pe care le are digitalizarea, impactul TIC asupra educației este deocamdată limitat [1]. Investițiile școlilor în TIC, insuficiente, nu au dus deocamdată la râvnita schimbare în demersurile la clasă. Lipsa unor echipamente și a conectivității în instituțiile de învățământ nu permite utilizarea corespunzătoare a instrumentelor de predare digitale în instruirea elevilor.

Profesorii ar trebui să se afle în centrul transformării digitale. Prin urmare, ei înșiși au nevoie de o pregătire în acest sens, care trebuie să includă module vizând practici de predare adaptate, în funcție de vârsta și nivelul de dezvoltare a elevilor. Dobândirea competențelor digitale le cere profesorilor să își actualizeze cunoștințele și competențele în mod continuu; ei au nevoie de o dezvoltare profesională adecvată, flexibilă și de calitate.

Revoluția digitală a afectat, de asemenea, predarea clasică; astăzi ne confruntăm cu riscuri la fel de serioase ca cele de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Aspectele problematice țin de conținuturile accesibile online: de exemplu, *posibila pierdere a autenticității și a veridității documentelor* pe platforme precum Google sau a informațiilor destinate partajării, ca Wikipedia. Dar cum pot profesorii – supraîncărcați cu sarcini zilnice – să facă față propriilor sarcini de autoformare și de mediere didactică și să pună capăt decalajului generațional cu elevii lor, „nativi digitali”?

Internetul va deveni treptat principala sursă de cunoaștere, chiar mai mult decât școala. Profesorul deja nu mai este doar un transmițător de cunoștințe, misiunea sa se orientează spre ghidarea elevilor în propriul lor proces de învățare. El trebuie să-i învețe să abordeze critic informația, să-i facă să înțeleagă că nu tot ceea ce găsim pe Internet este autentic, corect, că trebuie să apeleze la surse de încredere, de referință. Una dintre problemele cu care se confruntă profesorul în utilizarea Internetului este *dezorientarea*, mai ales atunci când, la un anumit subiect, informația este prezentată greșit. De exemplu, dacă facem clic pe anumiți termeni istorici sau pe anumite personalități istorice, de multe ori apar și imagini irelevante, care pot induce în eroare. Deseori informația disponibilă în limbi diferite se deosebește la nivel de date, conținut.

O altă problemă importantă este *„autoinstruirea”* spre care te predispune Internetul. Se consideră că tot ceea ce este nou, este bun și trebuie asimilat. Bibliotecile profesorilor de istorie sunt pline de „resturi” didactice, cărora le-au fost dedicate timp, resurse, efort. Fiecare instrument nou însușit în procesul de predare necesită

noi strategii, investiții și resurse. ”Autoinstruirea” prin intermediul Internetului este un mit, alimentat de o opinie comună, întărită de costuri reduse. Cărțile costă mult, dar și cântăresc mult! Să ne orientăm spre tablete?! Dar cât costă dotarea adecvată a școlilor cu echipamente, asigurarea elevilor și a profesorilor cu o pregătire pe potrivă? Există costuri de instalare, structuri speciale de întreținere, de securitate în mediul online. Un laborator interactiv necesită multă muncă, măsurată în ore. Dacă nu vor fi susținuți de reflecție și de formare didactică disciplinară, profesorii riscă să reacționeze negativ în urma dezorientării induse de supraabundența informațiilor în navigarea pe web. Studiile arată că tehnologiile digitale contribuie la creșterea calității lecțiilor doar în măsura în care profesorii reușesc să le integreze armonios în activitatea didactică [1].

Profesorii sunt tot mai interesați de modalitățile de implementare a TIC în procesul instructiv-educativ, conștienți de necesitatea schimbării abordării întregului concept de predare-învățare. Tehnologiile și oportunitățile digitale noi (telefoanele mobile/smartphone-urile, Internetul, rețelele sociale etc.), percepute ca impedimente în procesul instructiv, trebuie transformate în oportunități de învățare și valorificate de sistemul educațional. Copiii nativi digitali folosesc smartphone-ul înainte să învețe a vorbi sau a citi. În școli studiază deja o generație de copii care s-au născut și au crescut într-un mediu informațional și au o atenție distributivă. Pentru ca rolul și autoritatea școlii în societatea actuală să crească, este nevoie să transformăm școala într-un mediu de învățare pozitiv și deschis pentru schimbare, în care să valorificăm noile posibilități. Să învățăm noi, profesorii, cum să lucrăm cu elevii generației Z. Pentru elevii de azi nu mai sunt motivante tehnicile și metodele didactice de acum 10, 15, 20 de ani, pentru că ei sunt diferiți; doar tabla și creta nu sunt suficiente. Școala trebuie – și poate – să devină un model de adaptare la toate transformările vieții. Revoluția informațională a atins, deși într-un mod diferit și gradual, și școala din Republica Moldova. Webul și digitalul, ca noi medii de învățare, alături de cele tradiționale, precum manualele școlare, constituie o „schimbare de paradigmă”, atât în stilurile de învățare/predare, cât și în modalitățile de cercetare istorică.

Se vorbește tot mai mult despre calitatea educației, despre diversele crize ale educației și despre provocările pe care nivelul de dezvoltare socioeconomică și tehnologiile high-tech le pun în fața sistemelor de învățământ din întreaga lume. În timp ce unii blamează influența acestor procese, alții le recunosc avantajele. În ceea ce privește educația, ultimul an a favorizat dezvoltarea unor practici bazate pe mijloace moderne de predare-învățare. Astăzi, putem preda o lecție interactivă cu ajutorul ”tablei inteligente”, ne putem conecta în orice

clipă la rețeaua de Internet pentru a găsi o informație. Era digitalizării și a tehnologizării ne permite să fim mai spontani, mijloacele tehnologice ne oferă libertatea de a improviza, de a fi creativi și originali în același timp [5].

Digitalizarea în predarea istoriei este o adevărată revoluție, cu o schimbare de paradigmă atât în stilurile de învățare, cât și în modalitățile de cercetare istorică. Să nu uităm însă de necesitatea de a respecta statutul epistemologic al disciplinei, natura științifică a criteriilor de cercetare și construcția narațiunii istorice în mediul Internetului. O combinație dintre sursele clasice și cele digitale creează noi posibilități [2]. În acest context, digitalizarea este o evoluție. Este păstrat rolul fundamental al școlii, ca instituție culturală pentru dobândirea abilităților de control științific al produselor furnizate de imensa lume a *webului*, un teren de pregătire pentru studierea necunoscutelor și a hărțurilor, de supraveghere a utilizării critice a proprietăților cognitive și comunicative ale tehnologiilor. Principiul epistemologic disciplinar care urmează a fi respectat este cel al aordării geotemporale a evenimentelor, al controlului sursei, al perspectivei *istoriei cuvintelor*. Școala trebuie să se reînnoiască pentru a stimula interesul copiilor și a le valorifica stilurile cognitive și de învățare, profund influențate de revoluția tehnologică.

Este necesar să se investească resurse în formarea cadrelor didactice, pentru a le înarma din punct de vedere euristic și pedagogic, astfel încât acestea să-i poată asista pe elevi în procesele de învățare – care folosesc preponderent coduri digitale, mai degrabă decât alfabetice – și să revizuiască *setul* didactic utilizat. Astfel, școlii i se atribuie sarcina fundamentală de a-și consolida rolul educațional – a forma conștiința civică, a integra limbaje vechi și noi, mass-media tipărită și digitală, a dezvolta capacitatea de reflecție, a promova analiza istorică și critică, a practica o ”navigare liberă” într-o abordare echilibrată și integrativă. Ne referim nu doar la *dispozitive* precum *calculatoarele*, *tabletele* și *smartphone-urile* – instrumente obișnuite, pe care copiii le pot aduce

de acasă –, dar și la dotarea adecvată a școlii și la crearea unor săli de clasă multifuncționale, prietenoase învățării [3]. Școala trebuie ”să predea” legile mediului virtual; astfel, utilizatorul va cunoaște structurile, caracteristicile și regulile care îi vor permite să navigheze în siguranță și să-și atingă obiectivele de cunoaștere. Or, tinerii riscă să fie fermecați de tot felul de rețele, incapabili să devină protagoniști activi, conștienți de destinul lor personal și colectiv.

În concluzie: Dobândirea competențelor digitale este indisolubil legată de o abordare bazată pe învățarea pe tot parcursul vieții. Este necesară nu doar transformarea sistemelor educaționale și de formare la toate nivelurile în vederea satisfacerii acestor exigențe, ci și oferirea unor posibilități de perfecționare și de recalificare pentru toate categoriile de vârstă. Școlile reprezintă punctul de plecare pentru formarea competențelor digitale, iar profesorii ar trebui să se afle în centrul acestei transformări. Pe termen mediu și lung, există oportunități pentru îmbunătățirea procesului de digitalizare. Este necesar să se găsească aplicații mai eficiente, să se creeze proiecte de lecții care integrează organic uzul mijloacelor tehnologice, dar mai ales se cere perfecționarea din punctul de vedere al calității. Trebuie modificate practicile instituționale și pedagogice ale școlilor și ale altor medii de învățare, în special ale celor nonformale, acestea trebuind să devină mai echitabile, oferind structuri de sprijin foarte diversificate și aprofundate tuturor persoanelor, întâi de toate celor care fac parte din grupuri expuse riscului de excluziune.

Dacă dorim să educăm cetățenii, angajații și antreprenorii de mâine, aceste implicații reclamă o reacție adecvată din partea sistemelor educaționale [4]. Sistemul de învățământ din Republica Moldova a trebuit să se adapteze din mers la situația generată de pandemia Covid-19, să găsească soluții viabile pentru continuarea procesului educațional la distanță. Profesorii de istorie și ai disciplinelor socioumane au făcut față situației, găsind

soluții creative pentru a vorbi despre trecut cu instrumente moderne. Au fost valorificate din plin platformele recomandate de MECC, DGETS, Centrul Național de Inovații Digitale în Educație *Clasa Viitorului* și alți actori importanți. De un real ajutor este platforma Google G Suite, care oferă un set de aplicații pentru comunicarea și diseminarea cunoștințelor la toate nivelurile, de la conducere la profesori și administrație: Gmail, Classroom, Drive, Meet, Calendar, Jamboard, formulare, site-uri etc. Trebuie să recunoaștem că utilizarea acestora a oferit soluții reale pentru multe dintre problemele apărute odată cu predarea la distanță. În același timp, trebuie să ne gândim cum să valorificăm aceste instrumente atunci când vom reveni la viața normală, în clasele cu toți elevii prezenți. Or, trebuie să recunoaștem că după pandemie lumea nu va mai fi la fel. Și nici școala.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Antonini C. Introduzione al dossier “la storia nell’era digitale”. Pe: <http://www.novecento.org/>
2. Folea V. Trecerea la societatea digitală în țările Uniunii Europene. Studiu de caz România. Rezumatul tezei de doctorat. Pe: <http://doctorat.snspa.ro/wp-content/uploads/2018/09/Rezumat-31Aug2018.docx>
3. Mussini L. Al tempo di internet: come cambiano i materiali di studio e la storia da studiare. Pe: <http://www.novecento.org/>
4. Stradling R. Multiperspectivitatea în predarea istoriei. Un ghid pentru profesori. Traducere din l. engleză. București: Editura Universitară, 2014. 61 p.
5. Șarapatin I. Creativitate și originalitate didactică. Repere psihopedagogice. În: Roșan A., Timiș V., Hagău G. (coord.) Educație și formare în contextul provocărilor lumii contemporane. Cluj-Napoca: Argonaut & Limes, 2016, p. 311-314.